

До
Членовете на Научно жури
СА „Д. А. Ценов“
Катедра „Финанси и кредит“

СТАНОВИЩЕ

на член на научно жури, определено със Заповед № 1158/ 23.10.2024 г.
на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
относно дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“

Автор на становището: доц. д-р Ваня Денчева Цонкова, катедра „Финанси и счетоводство“, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“

Автор на дисертационния труд: докторант Светлана Димитрова Аврионова, d010221243, по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)“

Тема на дисертационния труд: „Икономически и социални ефекти от пандемията COVID-19 върху данъчните приходи в България“

Научен ръководител: проф. д-р Румяна Лилова

1. Общо представяне на дисертационния труд

1. Предмет

Като предмет на дисертационния труд докторантката определя „инструментариума за оценка въздействащите състоянието на данъчните приходи на България и страните-членки на ЕС фактори“, а изведената в увода и доказвана в хода на изложението от нея теза е: „в условията на динамична социално-икономическа среда, породена от пандемията Covid-19, България запазва стабилни бюджетни постъпления от данъчни източници, в отсъствието на индивидуална и съвкупна обусловеност между тях и основните икономически, фискални и социални индикатори, оказващи въздействие върху динамиката им, характерни за останалите страни-членки на ЕС.“

2. Обем

Дисертацията е в обем от 212 стандартни страници (без приложенията) и се състои от въведение, три глави, заключение, библиография. Включени са и множество приложения с резултати от изчислителните процедури в Excel.

3. Структура

Структурата на дисертационния труд е класическа, като посредством нея докторантът следва реализирането на поставената цел и задачи, както и доказването на тезата.

Във **въведението** задълбочено се мотивира избора на темата – от една страна, авторът аргументира нейната актуалност, а от друга, подчертава научната новост и практическа значимост на изследването. Така прецизно и подробно тя формулира целта, обекта, предмета, тезата, научноизследователските задачи, методологията и ограничителната рамка.

В **Първа глава**, въз основа на преглед на вижданията на наши и чужди автори, както и нормативни постановки, се акцентира на неразривната връзка на държавата и данъците и се обосновава първостепенната роля на последните за фиска и като инструмент на социално-икономическата политика, в това число в условията на криза. По-нататък, на фона на хронологично представяне на главните финансово-икономически и здравни кризи, се синтезират изследванията и

заклученията на представители на утвърдени икономически теории и на съвременни учени относно ефектите на данъчната политика върху националното стопанство. Това дава основание авторът да твърди, че данъчната политика може да бъде ефективно приложена само при съобразяване с конкретните социално-икономически особености в страната. Накрая на тази глава се отделя внимание и на важността на данъчното бреме при изпълнение на националната данъчна политика и конкретно при влошена обща конюнктура в резултат на пандемията.

Във **Втора глава** посредством проучване на официални национални и наднационални документи подробно се анализират прилаганите антициклични мерки в условията на Ковид-19 в 7 държави от ЕС, обобщени като мерки на паричната политика, фискалната политика, политиката по доходите и пазара на труда. В този разрез са представени и оценени в сравнителен план прилаганите мерки в България, като е обобщено, че „провежданата фискална политика в нашата страна включва богат набор от инструменти...“ (с. 96). На тази основа и чрез съпоставка с финансовата криза от 2008-2009 г. са изследвани измененията в данъчните приходи в ЕС, като са използвани три групи показатели – макроикономически, фискални и структурни. Достигнато е до заключението за по-бързото възстановяване на стойностите на показателите по време на пандемията.

Трета глава е с емпирико-изследователски характер. Докторантката аргументира логиката на изследването с резултатите от прегледа на научната литература в областта на фискалната политика, като установява, че повечето автори се насочват към ефектите на прилаганата данъчна система и политика върху публичните финанси и националната икономика. Ето защо Светлана Аврионова откроява система от макроикономически, фискални и социално-икономически променливи, чието индивидуално или съвкупно въздействие върху показателя „данъчни приходи към БВП“ следва да установи или отхвърли. Чрез използване на корелационен анализ и линеен регресионен модел с една или повече независими променливи тя стига до важни заключения за динамиката на данъчните постъпления (измерени спрямо БВП) на страните-членки на ЕС в условията на следпандемична среда. Доказва и поставената в увода теза за стабилността на данъчните постъпления в България и липса на индивидуална и съвкупна обусловеност между тях и изведените независими променливи, характерна за други страни-членки на ЕС.

В **заклучението** се обобщават постигнатите резултати и вижданията на автора.

4. Литература

Докторантката е използвала 125 източника на български и английски език, включващи научна литература на български и чужди автори в областта на данъчната теория и политика, официални документи, както и статистическа информация от национални и международни институции.

5. Приложения

В дисертацията са включени множество приложения – резултати от прилагане на статистическите анализи в Excel. В изложението се съдържат множество таблици и фигури, онагледяващи получените възлови резултати и важни обобщения.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

1. Преценка на актуалността и разработеността на изследвания в дисертацията научен проблем

Дисертационният труд е посветен на актуална и значима тема – широкообхватното отражение на пандемията Ковид-19 върху различни системи на управление, в конкретния случай – върху публичните финанси и данъчните постъпления. Както в увода, така и в изложението докторантката признава наличието на изследователски интерес към данъчното облагане в условията

на множествена криза, но откроява недостатъчно проучен аспект, а именно – систематизиране и квантифициране индивидуалното и съвкупното влияние на отделни фактори върху бюджетните постъпления от данъци при специфичната конюнктура.

В съдържателен план работата представлява завършен и отговарящ на общоприетите изисквания научноизследователски труд. В нея проличава умението на автора за задълбочен критичен прочит и целенасочено представяне на теоретичните концепции, за анализиране и оценяване на прилаганите политики и практики, за аргументиране и имплементиране на собствен модел за изследване в конкретното поле, за обобщения и изводи от проведените проучвания.

2. Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд

Дисертационният труд е написан на език, предназначен за компетентна професионална аудитория с прецизно използване на икономическата и финансовата терминология. На места се откриват известни граматически и синтактични несъвършенства, без да опорочават цялостния академичен стил на изложение.

Литературните източници са цитирани съобразно установените изисквания и при спазване правилата на научната етика. Приложените научни методи за извличане, обработване и анализ на мащабни данни свидетелстват за отлични умения и компетенции в областта на статистиката, иконометрията и работата със специализирания софтуер.

В дисертацията се откроява значимо авторовото присъствие, както при задълбоченото и прецизно представяне на теоретичните постановки и методология, така и при интегрирането им в цялостен и оригинален собствен алгоритъм за изследване и моделиране. Обемът, структурата и съдържанието са релевантни на поставените цел и задачи, предмета на изследване и защитаващата теза.

3. Мнение доколко авторефератът отразява точно и пълно труда

В автореферата присъстват задължителните елементи: обща характеристика; основно съдържание на труда; насоки за бъдеща изследователска работа; справка за научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд; списък с публикациите на докторанта; справка за съответствие с националните изисквания по ПП на ЗРАСРБ; декларация за оригиналност на дисертационния труд.

Авторефератът отразява достоверно структурата, логиката и съдържанието на труда. Докторантката е представила четири публикации, свързани с дисертацията, от които две статии и два доклада, индексирани в НАЦИД. Една от статиите е на английски език и е в съавторство.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Авторът формулира шест приноса, които реално отразяват истинските достойнства на работата. Аз бих открито главните приноси от дисертационния труд на Светлана Аврионова така:

- 1) Извършен е подробен анализ и систематизация на прилаганите антициклични мерки за управление на кризата в 7 държави членки на ЕС, в светлината на което е изследвана и оценена българската практика. Съществен момент тук е онагледеното обобщаване на използваните инструменти в табличен и графичен вид (Таблица 2.1, 2.2, 2.3 и Фиг. 2.2, 2.3, 2.4).
- 2) Чрез система от три групи индикатори – макроикономически, фискални и структурни, са изследвани промените в данъчните постъпления в държавите членки в резултат на пандемията за периода 2019-2021 г. и е извършено сравнение с предизвиканите изменения от финансово-икономическата криза за периода 2007-2009 г. По този начин са открити различията в проявлението на двете кризи и адекватността на приложения антицикличен инструментариум.

- 3) Разработен и апробиран е собствен иконометричен модел, чрез който се изследва индивидуалното и съвкупното влияние на ключови макроикономически, фискални и социално-икономически фактори върху дела на данъчните приходи спрямо БВП за страните членки в условията на Ковид-19. На тази основа е предложен и многофакторен линеен регресионен модел за прогнозиране на постъпленията от данъци за държавите членки, за които е доказана силна корелация със съответните индикатори.

Тези приноси са лично дело на докторанта. Те обогатяват методологията на фискалния анализ и представят възможности за планиране на данъчните постъпления при наличие на кризи от различно естество. Считаю, че дадените в автореферата насоки за бъдещата изследователска работа са адекватни, изпълними и резултатите от тях биха били полезни.

IV. Критични бележки и въпроси по дисертационния труд

Представеният труд представлява цялостно, задълбочено и практически полезно научно изследване. Към докторантката мога да отправя някои бележки, не за да омаловажа постигнатия краен положителен резултат от нейната работа, а за да изразя подкрепата си към нея при бъдещото развитие на научните и професионалните ѝ компетенции.

- 1) Предвид заглавието на дисертацията, насочващо към България, би следвало да се обърне по-съществено внимание на тълкуването на резултатите от приложената методология за нашата страна.
- 2) При представяне на прилаганите антициклични мерки в отделните държави членки е коректно позоваването на точното наименование на техните данъчни закони, а не използването на българските им еквиваленти (напр. с. 66 за Румъния, с. 63 за Гърция).

Посочените пропуски не мога да определя като съществени и накърняващи достоинства на дисертационния труд. Към докторантката имам следния въпрос:

В дисертацията, по-конкретно в глава трета, се доказва липсата на корелационна и причинно-следствена зависимост между изследваните показатели и данъчните постъпления в държавния бюджет на България. *На какво тогава се дължи стабилността на данъчните постъпления в България в условията на кризата Ковид-19 и констатираните сходни резултати с различни в редица отношения държави – Австрия, Белгия, Люксембург, Дания и Унгария?*

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на националната и вътрешната нормативна уредба в СА „Д. А. Ценов“. Чрез него авторът демонстрира много добра теоретична подготовка в областта на макроикономиката и финансите, познаване на статистико-иконометричния инструментариум, както и компетенции за неговото прилагане при анализ на финансово-икономически проблеми. Налице са необходимата актуалност и значимост на разработвания проблем, реална научна стойност и новост на авторовите предложения. Идеите и резултатите от проведените изследвания са популяризирани на национални конференции и в специализирани издания.

Всичко това ми дава основание да дам положителна оценка на дисертационния труд и да предложа на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)“ на докторант Светлана Димитрова Аврионова.

11.11.2024 г.,
Велико Търново

Изготвила становището:

(доц. д-р В. Цонкова)